

6.10.2020

EOAK/2154/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölonen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

TUTKINTAVANGIN SIIRTÄMINEN TOISEEN VANKILAAN YM.

1 KANTELU

- - -

Kantelija arvosteli Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen toimintaa siirtämisessään Oulun vankilaan, mikä esti häntä tapaamasta tyttärtään ja äitiään. Kantelun mukaan kurinpitoasiakirjoista ilmenevät menettelyt eivät ole olleet erityisen vakavia, eikä sen perusteella ole ollut syytä sijoittaa kantelijaa lähes 500 kilometrin päähän perheestään. Kantelija katsoo, että hänet olisi ollut mahdollista sijoittaa myös Turun vankilaan.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto:

- Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunto 5.5.2020
- Hämeenlinnan vankilan apulaisjohtajan selvitys 20.4.2020
- Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtajan selvitys 7.4.2020

Käytettävissäni on ollut myös seuraavat asiakirjat:

- kurinpitopäätökset 25.11.2019 (40/2019/Häv) ja 4.12.2019 (41/2019/Häv).
- ilmoitukset 411/2019/Häv, 429/2019/Häv, 453/2019/Häv, 456/2019/Häv, 457/2019/Häv, 458/2019/Häv ja 489/2019/Häv.
- laitossijoittelua koskeva päätös 4.12.2010.

3 RATKAISU

3.1 - - -

- - -

3.2 Arviointikeskuksen toiminta kantelijan siirtämisessä toiseen vankilaan

3.2.1 Säännökset

Tutkintavankeuden tarkoituksesta säädetään TVL:n 1 luvun 3 §:ssä.

Tutkintavankeuden tarkoituksena on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää

rikollisen toiminnan jatkaminen.

Tutkintavankeuden toimeenpanolle asetettavista vaatimuksista säädetään TVL:n 1 luvun 4 §:ssä.

Tutkintavangin oikeuksia ei saa tämän lain säännösten nojalla rajoittaa enempää kuin tutkintavankeuden tarkoitus, tutkintavankeudessa pitämisen varmuus ja vankilan järjestyksen säilyminen välttämättä vaativat.

Tutkintavangin sijoittamisesta vankilaan saavuttaessa säädetään TVL:n 2 luvun 1 §:n 1 momentissa seuraavaa.

Rikoksen johdosta vangittu henkilö on viipymättä vietävä syyteasiaa käsittelevää tuomioistuinta lähimpänä sijaitsevaan tutkintavankilana toimivaan vankilaan tai erityisestä syystä muuhunkin tutkintavankilana toimivaan vankilaan.

Tutkintavangin siirtämisestä säädetään TVL:n 3 luvun 6 §:ssä.

Tutkintavanki voidaan siirtää toiseen vankilaan, jos siihen on perusteltu syy ja voidaan olettaa, että tutkintavanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin.

Tutkintavanki tulee siirtää toiseen vankilaan, jos tutkintavankeuden tarkoitus, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuus, vankilan käyttöaste tai muu vastaava syy sitä edellyttää. Vankilan käyttöasteen tasoittamiseksi tutkintavanki voidaan siirtää vain painavista syistä.

Jos tutkintavangin suoritettavaksi tulee vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus, tutkintavanki voidaan siirtää arviointikeskukseen sijoitusvankilan määräämistä varten.

Päätösvallasta säädetään TVL:n 3 luvun 9 §:n 2 momentissa. Sen mukaan tutkintavangin siirtämisestä päättää arviointikeskuksen johtaja tai työjärjestyksessä määrätty johtajan sijaisena toimiva virkamies. Jos tutkintavanki siirretään toiselle rikosseuraamusalueelle, siirto edellyttää vastaanottavan rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtajan tai työjärjestyksessä määrätyn arviointikeskuksen johtajan sijaisena toimivan virkamiehen suostumuksen.

Valtioneuvoston tutkintavankeudesta antaman asetuksen 4 §:ssä säädetään tutkintavangin siirtämisestä.

Siirtoa koskevassa hakemuksessa on mainittava ne syyt, joihin hakemus perustuu.

Hakemus on toimitettava viipymättä siirtämisestä päättävään Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön.

Hallintolain 45 §:n 1 momentissa säädetään päätöksen perusteleminen seuraavaa.

Päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

3.2.2 Tapahtumat ja saatu selvitys

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtaja on 4.12.2019 tehnyt päätöksen kantelijan siirtämisestä Hämeenlinnan vankilasta Oulun vankilaan. Päätöksen sovelletuiksi lainkohdiksi on merkitty TVL:n 3 luvun 6 § ja 9 §:n 2 momentti. Päätöstä on perusteltu seuraavasti:

Hämeenlinnan vankila on avannut siirtoesityksen tutkintavanki [kantelija] siirtämiseksi toiseen tutkintavankilaan.

[Kantelija] on saanut kaksi kurinpitorangaistusta lyhyen ajan sisällä Hämeenlinnan vankilassa (40/2019/Häv ja 41/2019/Häv). Hämeenlinnan vankilan lausunnon mukaan [kantelija] ei sovellu Hämeenlinnan vankilan olosuhteisiin.

Tutkintavankeuslain 3 luvun 6 §:n nojalla tutkintavanki voidaan siirtää toiseen vankilaan, jos siihen on perusteltu syy ja voidaan olettaa, että tutkintavanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin. Tutkintavanki tulee siirtää toiseen vankilaan, jos tutkintavankeuden tarkoitus, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuus, vankilan käyttöaste tai muu vastaava syy sitä edellyttää. Vankilan käyttöasteen tasoittamiseksi tutkintavanki voidaan siirtää vain painavista syistä.

Jos tutkintavangin suoritettavaksi tulee vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus, tutkintavanki voidaan siirtää arviointikeskukseen sijoitusvankilan määräämistä varten.

[Kantelijaa] on kuultu sijoittamisesta Oulun vankilaan 2.12.2019: "Vastustan vähän Ouluun lähtöä".

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskus on antanut luvan sijoittaa [kantelija] Oulun vankilaan.

Asiasta muodostetun kokonaisarvion perusteella [kantelija] sijoitetaan Oulun vankilaan.

Hämeenlinnan vankilan selvityksen mukaan kantelija saapui vankilaan 2.10.2019 ja oli asutettuna tutkintavankeudessa oleville naisvangeille tarkoitettulla 3.1 osastolla. Kantelija siirtyi Oulun vankilaan 16.12.2019. Kantelijan sopeutuminen Hämeenlinnan vankilaan ja sen järjestysääntöihin ei ole ollut soveltuvaa, joten hänen siirtonsa toiseen vankilaan on ollut perusteltua. Kantelijasta tehtiin hänen vankilassa olonsa aikana yhteensä seitsemän ilmoitusta 2,5 kuukauden sisällä. Kantelijasta lyhyellä aikaa tehdyt lukuisat ilmoitukset osoittivat, ettei hän soveltunut Hämeenlinnan vankilan olosuhteisiin vaan vankila joutui

avaamaan sijoittelun toiseen laitokseen Hämeenlinnan vankilan laitosturvallisuuden takaamiseksi.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtajan mukaan vankilan esityksen perusteella kantelija on tullut siirtää kiireellisesti korkeamman turvallisuustason vankilaan. Arviointikeskuksen arvioon mukaan siirtäminen on ollut perusteltua vankitietojärjestelmän merkintöjen (kurinpitorangaistukset) ja vankilan laitoslausunnon perusteella. Turun vankila on ollut naisvankipaikkojen osalta yliasutettu (40 vankia, 36 paikkaa), joten siirto Turun vankilaan ei ole ollut tarkoituksenmukaista. Kantelija on sijoitettu asiasta muodostetun kokonaisharkinnan perusteella Oulun vankilaan. Arviointikeskus katsoo toimineensa lainmukaisesti eikä ole ylittänyt asiassa harkintavaltaansa kantelijan sijoituspäätöstä tehdessään 4.12.2019.

Kantelija on muuttanut tutkintavangista vankeusvangiksi 13.12.2019, joten arviointikeskus tulee laatimaan kantelijalle rangaistusajan suunnitelman. Kantelija on sijoitettu Turun vankilaan arviointiprosessia varten 20.2.2020 tehdyn sijoituspäätöksen mukaan, mutta siirtoa ei ollut kuitenkaan vielä toteutettu kantelijan pyynnöstä selvityksestä ilmenevästä syystä.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunnon mukaan kantelija on käyttäytynyt lukuisia kertoja asiattomasti Hämeenlinnan vankilassa ollessaan 2.10.–16.12.2019 ja seitsemästä ilmoituksesta kaikki muut paitsi kaksi (457/2019/Häv ja 489/2019/Häv) ovat johtaneet kurinpitorangaistukseen.

Tutkintavanki sijoitetaan yleensä siihen vankilaan, joka on lähinnä tutkintavangin syyteasiaa käsittelevää tuomioistuinta. TVL:n 3 luvun 6 §:n 2 momentissa säädetään niistä tilanteista, joissa tutkintavanki siirretään vastoin tahtoaan toiseen vankilaan. Tutkintavanki tulee siirtää, jos tutkintavankeuden tarkoitus tai tutkintavangin oma tai muun henkilön turvallisuus sitä edellyttää. Tutkintavankeuden tarkoitus on määritelty TVL:n 1 luvun 1 luvun 3 §:ssä, jonka mukaan tutkintavankeuden tarkoituksena on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää rikollisen toiminnan jatkaminen. Vankilan käyttöasteen tasoittamiseksi tutkintavanki voitaisiin siirtää vain painavista syistä. Säännös perustuu siihen, että tutkintavanki on yleensä sijoitettu syytettä käsittelevää tuomioistuinta lähimpään tutkintavankilana toimivaan vankilaan, jolloin siirrosta yleensä aiheutuisi aikaisempaa pitempi kuljetusmatka oikeuden istuntoon (HE 263/2004 vp s.219-220).

Aluekeskus toteaa, että vankilan esityksen mukaan kantelija on tarvinnut sijoitusta korkeamman turvallisuustason vankilaan oman käyttäytymisensä vuoksi. Arviointikeskuksen esityksessä viitataan laitosturvallisuuden takaamiseen ja päätöksessä kokonaisarvioon kantelijan tilanteesta. Kokonaisarvio vaikuttaa muodostuneen kantelijalle annetuista kurinpitorangaistuksista ja vankilan näkemyksestä. Sijoitus Turun vankilaan ei ole tullut kyseeseen, koska naispaikkojen osalta siellä on ollut yliasutusta ja sen vuoksi sijoitus on tehty Oulun vankilaan.

Aluekeskus toteaa, että vangin tahdon vastaisen toiseen vankilaan siirtämisen perusteina voivat olla tutkintavankeuden tarkoitukseen, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuteen, vankilan käyttöasteeseen tai muuhun vastaavaan syyhyn liittyvät perusteet. Lain esitöissä ei tarkemmin avata, mitä tarkoitetaan muulla vastaavalla syyllä. Aluekeskuksen näkemyksen mukaan vangin sopeutumattomuus ja laitosturvallisuuteen liittyvät seikat voinevat tulla kyseeseen muuna vastaavana syynä, koska ne liittyvät läheisesti myös tutkintavankeuden tarkoitukseen koskien rangaistuksen täytäntöönpanon turvaamista sekä muiden henkilöiden turvallisuuden takaamiseen. Toisaalta on kuitenkin hankala näyttää, että kantelijan asiaton käytös olisi riippuvaista nimenomaisesti siitä, että hän on ollut sijoitettuna juuri Hämeenlinnan vankilaan.

3.2.3 Kannanotto

TVL:n 3 luvun 6 §:ssä 2 momentissa säädetään tutkintavangin siirtämisestä toiseen vankilaan niissä tilanteissa, jolloin päätöksentekijällä ei ole vaihtoehtoa asiassa ja jolloin tutkintavanki on siirrettävä vastoin tahtoaankin toiseen vankilaan säännöksen edellytysten täytyessä. Pykälän 1 momentissa säädetään taas tutkintavangin siirtämisestä toiseen vankilaan silloin, kun siirrolle on perusteltu syy ja voidaan olettaa, että tutkintavanki sopeutuu toisen vangin olosuhteisiin. Siirtäminen voi tällöin tapahtua joko vankilan tai vangin esityksestä.

Kantelijan siirtopäätöksen perusteluissa on kirjoitettu auki TVL:n 3 luvun 6 §:n kaikki kolme momenttia ja päätöksessä myös viitattu tapaukseen sovellettavana lainkohtana pykälään kokonaisuudessaan. Kantelijan siirtopäätöksestä ei siten ilmene, kumman säännöksen perusteella kantelijan siirtämisestä on päätetty. Kantelusta ja asiakirjoista ilmenee, että kantelija on vastustanut siirtämistään Oulun vankilaan. Arviointikeskuksen selvityksen mukaan kantelija oli tullut siirtää kiireellisesti korkeamman turvallisuustason vankilaan vankilan esityksen perusteella. Hämeenlinnan vankilan selvityksessä siirtoesitystä oli perusteltu kantelijan soveltumattomuudella vankilan olosuhteisiin ja vankilan laitosjärjestyksen takaamisella.

Edellä todetun perusteella vaikuttaa siten siltä, että kantelijan siirtäminen olisi tapahtunut pykälän 2 momentin perusteella turvallisuuteen liittyvistä syistä. Arvioin ensiksi kantelijan siirtämisen edellytysten täytymistä pykälän 2 momentissa asetettujen edellytysten kannalta.

3.2.3.1 Siirtämisen edellytysten arviointi TVL 3 luvun 6 §:n 2 momentin perusteella

TVL:n 3 luvun 6 §:n 2 momentin mukaan tutkintavanki tulee siirtää toiseen vankilaan silloin, jos tutkintavankeuden tarkoitus, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuus, vankilan käyttöaste tai muu vastaava syy sitä edellyttää. Lain esitöissä (HE 263/2004 vp s. 220) säännöstä perusteltiin seuraavasti:

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tilanteista, joissa vanki siirretään vastoin tahtoaan toiseen vankilaan. Tutkintavanki tulisi siirtää, jos tutkintavankeuden tarkoitus tai tutkintavangin oma tai

muun henkilön turvallisuus sitä edellyttää. Tutkintavankeuden tarkoitus on määritelty lain 1 luvun 3 §:ssä. Tällä perusteella voitaisiin tutkintavanki siirtää esimerkiksi, jos se on tarpeen samassa rikosasiassa syytettyjen tutkintavankien erillään pitämiseksi. Vankilan käyttöasteen tasoittamiseksi tutkintavanki voitaisiin siirtää vain painavista syistä. Säännös perustuu siihen, että tutkintavanki on yleensä sijoitettu syytettä käsittelevää tuomioistuinta lähimpään tutkintavankilana toimivaan vankilaan, jolloin siirrosta yleensä aiheutuisi aikaisempaa pitempi kuljetusmatka oikeuden istuntoon.

Arviointikeskuksella on kyseisten siirtämisen edellytysten täytyessä myös velvollisuus tutkintavangin siirtämiseen toiseen vankilaan. Tältä kannalta vaikuttaa perustellulta, että tutkintavangin siirtämistä edellyttäviltä tilanteilta voidaan edellyttää tiettyä vakavuutta ja painavuutta, eikä tutkintavankia voida siirtää toiseen vankilaan kevyillä tai vähäisillä perusteilla. Arviointikeskuksen mahdollisuudet päättää tutkintavangin siirtämisestä toiseen vankilaan säännöksen perusteella eivät ole kovin laajat verrattuna erityisesti siihen, miten asiasta on vankeuslaissa säädetty vankeusvankien kohdalta.

Arviointikeskuksen päätöksessä kantelijan siirtämistä Hämeenlinnan vankilasta on perusteltu hänen lyhyen ajan sisällä saamalla kahdella kurinpitorangaistuksella, hänen soveltumattomuudellaan vankilan olosuhteisiin sekä asiassa muodostetulla kokonaisarviolla. Seuraavassa arvioin siirtämiselle asetettujen edellytysten täyttymistä jokaisen edellytyksen osalta erikseen.

Tutkintavankeus on rikosprosessuaalinen pakkokeino ja TVL:n 1 luvun 3 §:n mukaan sen tarkoituksena on turvata rikoksen esitutkinta, tuomioistuinkäsittely ja rangaistuksen täytäntöönpano sekä estää rikollisen toiminnan jatkaminen. Lain esitöiden (HE 263/2004 vp) mukaan tällä perusteella tutkintavanki voidaan siirtää esimerkiksi, jos se on tarpeen samassa rikosasiassa syytettyjen tutkintavankien erillään pitämiseksi. Rangaistuksen täytäntöönpanon turvaamisen osalta vangitsemisessa on taas kyse henkilön paonvaarasta.

Kantelija muuttui vankeusvangiksi yhdeksän päivää siirtopäätöksen tekemisen jälkeen, joten tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen esimerkiksi rikoskumppaneiden erillään pitämisen perusteella ei voine enää olla ollut peruste kantelijan siirtämiselle toiseen vankilaan. Saadussa selvityksessä ei ole myöskään tuotu esille sellaisia perusteita, että tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen olisi edellyttänyt tai ollut syynä kantelijan siirtämiselle. Tutkintavankeuden tarkoituksella ei siten voida perustella kantelijan siirtämistä toiseen vankilaan.

Kantelijan oma turvallisuus tai Hämeenlinnan vankilan käyttöaste eivät ole myöskään olleet perusteena kantelijan siirtämiselle toiseen vankilaan. Käsitykseni mukaan siirtämiselle asetetuista perusteista voisi siten tulla kyseeseen lähinnä se, että jonkin muun henkilön turvallisuus on edellyttänyt kantelijan siirtämistä toiseen vankilaan.

Arvioin tämän johdosta ensin kantelijan saamaa kahta kurinpitorangaistusta ja niiden merkitystä siirtämisen perusteena. Kantelijalle on

26.11.2019 määrätty kurinpitorangaistuksena vuorokausi yksinäisyyttä. Kurinpitorangaistus oli määrätty siitä, että kantelija oli (15.10.2019) katsottu syyllistyneen luvattoman tavaran hallussapitoon, kun sellitarkastuksen yhteydessä sellistä oli löytynyt tupakansytytin, sekä muiden kuin huumausaineeksi luokiteltavien lääkkeiden luvattomaan hallussapitoon, kun hyllystä oli löytynyt lääketabletti. Kantelija oli (23.11.2019) kiivastunut vastaanotossa, kun hän ei saanut haltuunsa tapaajan tuomaa päähinettä ja oli viskannut päähineen pöydälle. Kantelija oli syyllistynyt (24.11.2019) kaksi kertaa sopimattomaan käytökseen, kun hän oli ensin kutsunut vartijaa epäasiallisella tavalla ja toisella kerralla näyttänyt hänelle epäasiallista käsimerkkiä lähietäisyydellä. Ilmoituksen mukaan tapahtumat liittyivät siihen, että vartija ei ollut suostunut hakemaan kantelijalle kakkuvuokaa toiselta osastolta. Kantelijalle on tämän jälkeen 4.12.2019 määrätty toisena kurinpitorangaistuksena varoitus, kun hän oli (29.11.2019) syyllistynyt sopimattomaan käytökseen toista vankia kohtaan huutamalla hänelle. Ilmoituksen perusteella tilanteessa kantelija ja toinen vanki olivat huutaneet toisilleen, ja kyse oli ollut kynsilakkapullon käyttöä koskevasta riidasta.

Edellä todetun perusteella kantelijan käyttäytyminen on epäilemättä ollut epäasiallista ja melko toistuvaa. Tekoja ei kuitenkaan voitane sinällään pitää erityisen vakavina muiden henkilöiden turvallisuuden kannalta. Käsitykseni mukaan vangin kyseisen kaltainen käyttäytyminen ei ole kovin poikkeuksellista tai harvinaista. Kantelija ei ole käynyt kehenkään fyysisesti käsiksi tai uhannut väkivallalla ja selvityksen perusteella muihin henkilöihin kohdistuneet teot ovat jääneet epäasiallisiin puheisiin ja eleisiin. Saadusta selvityksestä ei myöskään ilmene, eikä ole väitettäkään, että kantelijan toiminta olisi aiheuttanut konkreettista vaaraa jonkun tietyn henkilön turvallisuudelle. Käsitykseni mukaan saadun selvityksen perusteella kantelijan siirtämistä toiseen vankilaan ei ole voitu perustella myöskään hänen jonkun muun henkilön turvallisuudelle aiheuttamalla vaaralla.

Kantelijan siirtämistä on perusteltu hänen soveltumattomuudellaan vankilan olosuhteisiin, joka ilmenee juuri edellä mainituista järjestyksikomuksista. Pykälän 2 momentin siirtoerusteissa ei ole kuitenkaan säännöstä, jonka mukaan tutkintavanki voidaan tai hänet täytyy siirtää toiseen vankilaan sillä perusteella, että hän on soveltumaton vankilan olosuhteisiin tai käyttäytyy epäasiallisesti, ellei tutkintavangin toiminta samalla täytä jotain muuta edellä mainituista toiseen vankilaan siirtämisen velvoittavista perusteista.

Tutkintavankeuslain siirtoerusteissa ei ole myöskään säännöstä siitä, että tutkintavanki voidaan siirtää toiseen vankilaan hänen vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle aiheuttamansa yleisemmän vaaran perusteella. Totean, että käsitykseni mukaan kantelijan järjestyksikomuksia ei voida pitää erityisen vakavina myöskään edellä mainitulta kannalta ja saadussa selvityksessä ei ole tuotu muutenkaan esille sellaisia yksilöityjä seikkoja, joiden perusteella kantelijan siirtäminen olisi ollut välttämätöntä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden kannalta. Tietojeni mukaan tapahtuma-aikaan Hämeenlinnan vankilan varsinaiset osastot olivat poissa käytöstä sisäilmaongelmien takia ja naisvangit olivat sijoitettuna vankisairaalan puolella oleviin tiloihin. Hämeenlinnan

vankila ja vankisairaala toimivat saman aidatun turva-alueen sisällä ja käsitykseni mukaan vankisairaalan olosuhteet vastaavat hyvin vartioston vankilan tiloja myös turvallisuustason osalta, vaikka Oulun vankila olisikin turvallisuustasoltaan sitä korkeampi.

Aluekeskus katsoi, että kantelijan siirtämistä voitaisiin perustella säännöksessä mainitulla ”muulla vastaavalla syyllä”. En ole tulkinnasta täysin yhtä mieltä. Tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamisella siirtämisen perusteena on edellä todetut omat varsin selkeät tarkoituksensa, eikä sen mukaisella rangaistuksen täytäntöönpanon turvaamisella käsitykseni mukaan tarkoiteta kantelun kaltaista tilannetta. Tutkintavankeuslaissa ja vankeuslaissa on myös säädetty varsin eri tavalla siitä, millä edellytyksillä vankeja tulee siirtää toiseen vankilaan ja vankeuslaki antaa arviointikeskukselle paljon laajemman mahdollisuuden vangin siirtämiselle kyseisessä tilanteessa. Vankeuslain (6 luvun 3 §) mukaan vankeusvanki tulee siirtää toiseen vankilaan muun muassa silloin, jos vankilassa pitämisen varmuus, vankilan järjestys ja täytäntöönpanon turvallisuus sitä edellyttää. Aluekeskuksen tulkintatapa tarkoittaisi käytännössä sitä, että tutkintavankien siirtämisestä päätettäessä voitaisiin toimia pitkälti samalla tavalla kuin vankeusvankien kohdalla, mikä ei ilmeisestikään ole ollut lainsäätäjän tarkoitus.

Kantelija siirrettiin Oulun vankilaan vasta lähes kaksi viikkoa arviointikeskuksen tekemän siirtopäätöksen jälkeen. Tämäkään ei osaltaan tue sitä, että kantelijan siirtämiselle oli ollut kiireellisiä ja merkittäviä turvallisuuteen liittyviä perusteita.

Edellä todetun perusteella katson, että tapauksessa ei ole esitetty sellaisia perusteita, että kantelija olisi niiden takia täytynyt siirtää Hämeenlinnan vankilasta toiseen vankilaan TVL:n 3 luvun 6 §:ssä 2 momentin perusteella.

3.2.3.2 Siirtämisen edellytysten arviointi TVL 3 luvun 6 §:n 1 momentin perusteella

TVL:n 3 luvun 6 §:n 1 momentin tulkinnanvaraisuus

TVL 3 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan tutkintavanki voidaan siirtää toiseen vankilaan, jos siihen on perusteltu syy ja voidaan olettaa, että tutkintavanki soveltuu toisen vankilan olosuhteisiin. Lain esitöissä (HE 263/2004 vp s. 219) säännöstä perusteltiin seuraavasti.

Tällä hetkellä tutkintavangin siirtämisestä ei ole lain tasoisia säännöksiä. Selvyyden vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi vankeuslain 6 luvun 3 §:ää vastaava säännös tutkintavangin siirtämisestä. Pykälän 1 momentti eroaisi vankeuslain säännöksestä siten, ettei siinä mainittaisi rangaistusajan suunnitelmaa, koska tällaista suunnitelmaa tutkintavangeille ei tehdä.

Edellä on todettu, että tutkintavankeuslain ja vankeuslain säännökset velvoittavasta siirrosta poikkeavat toisistaan olennaisesti. Sitä vastoin TVL 3 luvun 6 §:n 1 momentin ja vankeuslain 6 luvun 3 §:n 1 momentin siirtoa koskevat säännökset vastaavat toisiaan, rangaistusajan suunnitelman huomioimista koskevaa kohta pois lukien.

Siirtäminen ilman tutkintavangin suostumusta

Arvioin ensin kysymystä siitä, edellyttääkö tutkintavangin siirtäminen TVL 3 luvun 6 §:n 1 momentin perusteella hänen suostumustaan vai voidaanko hänet siirtää ilman suostumustaan.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläisen 31.1.2012 tekemässä päätöksessä (dnro [62/4/2010](#)) kiinnitettiin oikeusministeriön huomiota vankeuslain 6 luvun 3 §:n mahdolliseen tulkinnanvaraisuuteen siinä, edellyttääkö vankeuslain 6 luvun 3 §:n 1 momentin mukainen siirto vangin suostumusta. Päätöksessä yhdyttiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön näkemykseen, että lain esitöistä syntyvän käsityksen mukaan 6 luvun 3 §:n 1 momentissa on kyse vangin suostumuksella tapahtuvasta siirrosta ja 2 momentissa vastoin hänen tahtoaan tapahtuvasta siirrosta. Oikeusasiamies totesi, että itse lakitekstistä tämä ei tullut ilmi. Päätöksessä katsottiin, että siirtopäätöksen perustamista vankeuslain 6 luvun 3 §:n 1 momenttiin vangin vastustaessa siirtoa, ei voida pitää lainvastaisena, vaikka säännös on lakitekstin ja sen esitöiden ristiriidan vuoksi tulkinnanvarainen.

Myöhemmin vankeuslain muutospaketissa (HE 45/2014 vp) vankeuslain 6 luvun 3 §:n 1 momentin siirtämistä koskevaa säännöstä selvennettiin ja siihen lisättiin säännös siitä, että ”vanki voidaan siirtää ilman omaa suostumustaan”. Muutoksen yhteydessä ei kuitenkaan tehty vastaavaa muutosta TVL:n 3 luvun 6 §:n 1 momenttiin. Lain esitöistä ei ilmene syytä siihen, miksi vastaavaa muutosta ei tehty tutkintavankeuslain puolelle.

Muutoksen seurauksena vankeusvankien siirtämisen edellytysten osalta säännös siten selveni, mutta mielestäni tutkintavankien osalta tilanne tuli entistä epäselvemmäksi. Käsitykseni mukaan siitä, että vankeuslain puolen säännöksessä on todettu, että vangin siirtäminen ei edellytä hänen suostumustaan, ei voida kuitenkaan vetää sitä johtopäätöstä, että tutkintavankeuslain puolella siirtämiselle edellytettäisiin tutkintavangin suostumusta.

Tutkintavankeja koskevat säännökset eroavat monilta osin vankeusvankeja koskevista säännöksistä ja arviointikeskusten mahdollisuudet tutkintavankien siirtämiseen ovat rajoitetummat kuin vankeusvankien kohdalla. Tutkintavankeuslaki eroaa vankeuslaista siinä, että siinä on erilaisten toimintojen ehdoksi asetettu tutkintavangin antama suostumus tilanteissa, joissa sellaista ei ole vankeuslain puolella. Tutkintavangilla ei ole esimerkiksi velvollisuutta osallistua toimintaan, mutta hänen halutessaan siihen on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus. Tutkintavangin suostumuksella tai pyynnöllä hänet voidaan tietyissä tapauksissa sijoittaa samalle osastolle vankeusvankien kanssa. Tutkintavangin suostumuksella hänelle voidaan laatia myös rangaistusajan suunnitelma. Edellä todetuissa tapauksissa tutkintavankeuslaissa on nimenomaan todettu vangin suostumuksesta tai pyynnöstä kyseisten asioiden edellytyksenä. Tutkintavangin siirtoa koskevissa säännöksissä ei tällaista säännöstä suostumuksen edellyttämisestä kuitenkaan ole.

Edellä todetun perusteella katson, että tutkintavangin toiseen vankilaan siirtämisen edellytyksenä pykälän 1 momentin perusteella ei voida pitää sitä, että tutkintavangin tulee antaa siirrolle suostumuksensa. Siirto on toisin sanoen mahdollista toteuttaa myös vastoin tutkintavangin tahtoa.

Perusteltu syy siirtämisen perusteena

TVL 3 luvun 6 §:n 1 momentin säännös on muotoilultaan sellainen, että se antaa arviointikeskukselle varsin paljon harkintavaltaa päättäessään tutkintavangin toiseen vankilaan siirtämisestä. Lain esitöissä ei ole otettu tarkemmin kantaa siihen, millaisia tällaiset perustellut syyt siirtämiselle voisivat olla. Pykälän esitöissä viitataan siihen, mitä siirrosta on todettu vankeuslain 6 luvun 3 §:ssä, mutta kyseisenkin pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa on toistettu lähinnä se, mitä säännöksessä on todettu.

Vaikka säännös antaa päätöksentekijälle varsin laajalti harkintavaltaa, tämä harkintavalta ei ole kuitenkaan rajoittamaton. Vangin siirtämistä koskevalla päätöksellä on oltava asianmukaiset ja riittävät perusteet. Vangin toiseen vankilaan siirtämisessä voi olla vangin kannalta kyse merkittävästä päätöksestä. Kantelijan tapauksessa mahdollisuudet lähiomaisten tapaamiseen huonontuivat selvästi siirron jälkeen. Tampereella asuvien lähiomaisten on ollut etäisyyksien pitenemisen takia vaikeampaa käydä tapaamassa kantelijaa Oulussa kuin oli Hämeenlinnassa. Toisin kuin vankeuslaissa (vankeuslain 4 luvun 8 §), tutkintavankeuslaissa ei ole kuitenkaan säännöksiä siitä, että vankilaan sijoitettaessa on otettava huomioon kotipaikka sekä yhteyksien säilyminen lähiomaisiin tai muihin läheisiin sekä vangin oma toivomus. Tutkintavangit sijoitetaan lähtökohtaisesti tuomioistuinta lähinnä olevaan tutkintavankilaan, joka yleensä myös lähellä vangitun kotipaikkaa.

Olen omassa aloitteessani (EOAK/1626/2018) selvittänyt naistutkintavankien olosuhteita. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön asiassa antamassa lausunnossa korostettiin sitä, että erityisesti naistutkintavangeille on tärkeää sijoittua mahdollisimman lähelle kotipaikkaansa, jolloin yhteydenpito lapsiin ja perheisiin turvataan. Pidän itsekin selvänä, että tutkintavankeja siirrettäessä ei voida olla ottamatta huomioon päätöksen vaikutuksia heidän mahdollisuuksiinsa pitää yhteyttä läheisiinsä.

Vaikka tutkintavangin suostumus siirrolle ei olekaan sen edellytys, on selvää, että hänen mielipiteelleen on annettava asianmukainen merkitys päätösharkinnassa. Tältä kannalta on selvää, että päätösharkinnassa on otettava huomioon toiseen vankilaan siirtämisen vaikutukset esimerkiksi juuri vangin mahdollisuuksiin läheistensä tapaamiseen.

Pidän sinällään mahdollisena, että tietyissä tapauksissa tilanne voi vankilassa ”tulehtua” niin pahasti tutkintavangin ja henkilökunnan välillä tai vankien välillä, että tutkintavangin toiseen vankilaan siirtäminen on perusteltua. Tämänkin kaltaisissa ongelmissa lähtökohtana tulisi nähdäkseni olla, että ratkaisu ensin pyritään löytämään

keskustelemalla. Vankiloilla on käytössä kurinpitojärjestelmä, jolla voidaan ja tuleekin puuttua vangin epäasialliseen käytökseen ja sitä on tapauksessa käytettykin. On myös selvää, että vangin siirtämistä ei saa käyttää kurinpidollisena seuraamuksena epäasiallisen käytöksen takia. Aluekeskus on mielestäni lausunnossaan hyvin todennut, että on hankalaa näyttää, että kantelijan asiaton käytös olisi riippuvaista nimenomaisesti siitä, että hän on ollut sijoitettuna juuri Hämeenlinnan vankilaan.

Tutkintavangin siirtämisen edellytyksenä on perustellun syyn täyttymisen lisäksi se, että voidaan olettaa, että tutkintavanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin. Lain esitöissä ei ole millään tavalla tarkemmin avattu myöskään sitä, millaisissa tapauksissa vangin ei voida olettaa sopeutuvan vankilan olosuhteisiin. Käsitykseni mukaan vankilan olosuhteisiin sopeutumisen todennäköisyyden kannalta on merkitystä sillä, tapahtuuko siirto vastoin tutkintavangin tahtoa vai ymmärtääkö ja hyväksyykö hän siirron perusteet.

Edellä mainitussa oikeusasiamies Jääskeläisen päätöksessä (dnro 62/4/2010) oli kyse monilta osin perusteiltaan samankaltaisesta tapauksesta kuin kantelijan kohdalla, vaikka siinä olikin kyse vankeusvangista ja hänen siirtämisestään Hämeenlinnan vankilasta Turun vankilaan. Hämeenlinnan vankila on ainoa yksinomaan naisvangeille tarkoitettu suljettu vankila. Naisvankien olosuhteet ja mahdollisuudet erilaisten toimintojen järjestämiseen naisvangeille ovat siten siellä aivan toisenlaiset kuin muissa suljetuissa vankiloissa, joihin on sijoitettu naisvankeja ja joissa pääosa vangeista on miesvankeja. Käsitykseni mukaan Hämeenlinnan vankilassa pitäisi olla kaikkein korkein erityisosaminen naisvankien kanssa toimimisessa ja tältä kannalta ihmettelen sitä, jos vankilassa ei pystytä käsittelemään tässä asiassa esille tulleita kaltaista ja tasoista vangin epäasiallista toimintaa vaan hänet täytyy sen takia siirtää toiseen vankilaan.

Edellä todetun perusteella pidän epäselvänä ja tulkinnanvaraisena, onko tapauksessa ollut riittäviä perusteita kantelijan siirtämiselle Oulun vankilaan myöskään TVL:n 3 luvun 6 §:n 1 momentin perusteella.

Kantelussa arvosteltiin myös sitä, miksi kantelijaa ei voitu siirtää Oulun vankilan sijaan Turun vankilaan. Selvityksestä ilmenee, että kantelijaa ei ole voitu siirtää Turun vankilaan sen yliasutuksen takia. Tältä osin kantelu ei anna minulle aihetta enempään.

3.2.3.3 Siirtopäätöksen perustelujen asianmukaisuus

Hallintolaki edellyttää, että päätös on perusteltava asianmukaisesti ja siitä on ilmentävä tapaukseen sovelletut säännökset. Arviointikeskuksen päätöstä ei voida pitää asianmukaisesti perusteltuna.

Päätösten pääasialliset tosiasiaperusteet tulee kirjata päätökseen. Päätöksessä esitetty ainoa tosiasiaperuste siirrolle on hänelle määrätty kaksi kurinpitorangeistusta. Tämän lisäksi päätöstä on perusteltu Hämeenlinnan vankilan lausunnolla, jonka mukaan kantelija ei sovellu vankilan olosuhteisiin, mikä taas perustui juuri kyseisiin

kurinpitorangaistuksiin. Arviointikeskus perustelee päätöstään asiasta muodostuneella kokonaisarviolla. Kokonaisarvio ei ole konkreettinen peruste päätökselle.

Siirtopäätöksen mukaan päätökseen on sovellettu TVL:n 3 luvun 6 §:ä kokonaisuudessaan, eikä siitä siten ilmene, minkä kyseisen pykälän momentin perusteella siirtopäätös on tehty. Päätöksestä ei siten myöskään ilmene, millä tavoin arviointikeskuksessa on arvioitu siirtämisen edellytysten täyttymistä ja miten on päädytty siihen, että siirrolle asetetut edellytykset ovat tapauksessa täyttyneet.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2.3 esittämäni käsityksen tutkintavankien toiseen vankilaan siirtämisen edellytyksistä ja päätöksen perusteleminen Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen johtajalle.

Lähetän tämän päätöksen tiedoksi myös Hämeenlinnan vankilalle, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskukselle, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskukselle, Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskukselle ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle.

Saatan edellä kohdassa 3.2.3.2 esittämäni käsityksen tutkintavankeuslain 3 luvun 6 §:n 1 momentin tulkinnanvaraisuudesta oikeusministeriön tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä oikeusministeriöön kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosastolle.